

CONSIDERATIONS SUR LES *CIUNISMES* EN LANGUE ROUMAINE

Silvia PITIRICIU
Université de Craïova

Abstract

This paper aims to describe the evolution of the nouns derived through the use of the suffix: *-ciune* in Romanian, from the ancient forms, at first inherited and later derived, to the recent lexical creations which can be frequently found in the chats on forums, on blogs, etc. The nouns derived through the suffix: *-ciune* are highly expressive. They have lately become an essential element in the actual communication process. They are among the reasons for which a lot of new words are nowadays created, especially within the youngsters' jargon. The semantics of the *ciune*-type nouns is incessantly becoming richer, due to semantic extensions and to the gains of many figurative new meanings. The phenomenon is constantly increasing, thus many such derived nouns, already circulating by natural use, have not been recorded and taxonomized yet by the dictionaries of Romanian.

Key words: *derived noun, suffix, meaning, depreciatory, familiar-slang*

Résumé

Cet article décrit le parcours des *ciunismes* dans la langue roumaine, des anciennes formes héritées et ultérieurement dérivées, aux créations lexicales récentes, fréquentes dans les discussions sur les forums, blogs, etc. L'expressivité des dérivés avec le suffixe *-ciune* est un élément essentiel dans la communication, en étant une cause de la facilité avec laquelle prennent naissance plusieurs formations, surtout dans le langage des jeunes.

La sémantique des *ciunismes* s'enrichit par l'acquisition de certains sens figurés et par des extensions sémantiques. Le phénomène est en augmentation, plusieurs dérivés en usage en n'étant pas inventoriés par les dictionnaires de la langue roumaine.

Mots-clés: *dérivé, suffixe, sens, dépréciatif, familier-argotique*

Les *ciunismes*, terme beaucoup discuté dans les recherches linguistique sur le lexique roumain, se réfèrent aux mots dérivés ou hérités, finis en *-ciune*. Le formant s'est fixé en langue roumaine en tant «qu'emblème et étiquette historique du courant puriste du XIXe siècle, par Aron Pumnul»¹. Celui-ci propose un système linguistique plus accessible, où l'analogie est la règle la plus étroite dans la formation des mots². Le latin *-tionem* est devenu en roumain *-ciune*, par quelque mots hérités qui ont servi pour modèle: *închinăciune* (< lat. *inclînăţio*, *-onis*)³, *înţelepciune* (< lat. *intellectio*, -

¹ Zafiu, *Furăciune*, în RL, nr. 24/2004; *Ciunisme*, în RL nr. 8/2008; *101 cuvinte argotice*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2010.

² *Indreptariul cel mai nalt în vorbirea, scrierea şi formarea limbei românesci*, in R. Ionaşcu, *Gramaticii români*, Iaşi, 1914, p. 224, apud Iordan, 1983, p. 99.

³ Cf. *inclinăţiōnem*, Puşcariu 819.

onis)⁴, *mortăciune* (< lat. *mortīcīna*)⁵, *lăsăciune* (< lat. *laxatio*, -one)⁶, *rugăciune* (< lat. *rōgatiō*, -onis)⁷. Le modèle latino-romain est devenu efficace dans l'adaptation et/ou la création de certains néologismes cultes. Au XXe siècle on a senti comme archaïques quelques *ciunismes*, telles quelques formations inventoriées dans le DI: *eliminăciune*, *emulăciune*, *premedităciune*, *preponderăciune*, *peregrinăciune*, etc.⁸

Historique

Les formes sous lesquelles apparaît le suffixe *-ăciune*, *-âciune*, *-eciune*, *-iciune*, *-uciune*, *-(i)une* en roumain ancien (XVIe-XVIIIe siècles) diffèrent en fonction de la nature des bases. Les suffixes *-ăciune*, *-iciune* apparaissent, en général, après les verbes finis en [a] ou [i]/[î] (*isteciune*, *urâciune*); *-(i)une/uciune*, après des bases finies en consonne [j], [t], [d], [ț], [z], par la transformation de la consonne finale (*limpegiune*, *putrejune/putrejuiciune*); *-ăciune*, après des bases thèmes verbales avec la finale en [ț] (*curățâciune*, *împuțâciune*); *-ciune*, après des bases finies en [î] ou en i aphonisé (*despueciune*, *pustieciune*)⁹.

La majorité de *ciunismes* anciens proviennent des verbes: *buiguiciune* (Dosoftei, la M. Gaster, *Chrestomație română*, 255/33), *descumpărăciune* «rachat» (*Palia de la Orăștie*, 281/15)¹⁰, *ferecăciune* (Coresi, *Carte de învățătură*, 176/4), *închipuiciune* (Dosoftei, *Viața și petrecerea svinților*, 17^v/16-17), *mestecăciune* (Dosoftei, *Viața și petrecerea svinților*, 38^v/21-22), *pierzăciune* (Dosoftei, *Psaltirea Scheiană*, 181/20)¹¹, etc. Peu de formes sont enregistrées dans les dictionnaires ou dans les travaux d'histoire de la langue. Par exemple: *asupriciune* (Coresi, *Carte de învățătură*, 73/16)¹² et dans le DER, 59; *pângăriciune* (*Biblia...*, 623^a/36)¹³ et dans le DER, 599; *despueciune* (Coresi, la Densusianu, *Histoire de la langue roumaine II*, 317)¹⁴.

2. Les *ciunismes* dans les dictionnaires

Dans le temps, certains dérivés ont consolidé leur position dans la langue, d'autres sont sortis d'usage. Dans le DEX, DEXI sont inventoriés, en plus de quelques mots hérités: *închinăciune* (< lat. *inclīnatiō*, -onis)¹⁵, (*înțelepciune* (< lat. *intellectiō*, -onis)¹⁶, *mortăciune* (< lat. *mortīcīna*)¹⁷, *prădăciune* (< lat. *praedacionem*)¹⁸, *rugăciune* (< lat. *rōgatiō*, -onis)¹⁹, plusieurs dérivés, tels: *albiciune*, *amărăciune*, *amărătăciune*,

⁴ Cf. *intellectiōnem*, Pușcariu 881; CADE 875.

⁵ Voir Pușcariu 1111; CADE 1177; REW 5694.

⁶ *Codicele Voronețean*, LXXVIII/6; *Noul Testament* 54²/8-9, apud FCLR, p. 83.

⁷ *Psaltirea Hurmuzachi*, 33^v/6; *Lexicon slavo-român*, 161^v/16; Antim Ivireanul, *Predici*, 90/18, apud FCLR, p. 83.

Cf. *rōgătiōnem*, Pușcariu 1479; REW 7362.

⁸ Cf. Zafiu, 2010, p. 190

⁹ FCLR, p. 83-84.

¹⁰ Apud FCLR, p. 83.

¹¹ Apud FCLR, p. 84.

¹² Apud FCLR, p. 83.

¹³ Apud FCLR, p. 84.

¹⁴ Apud FCLR, p. 85.

¹⁵ Cf. *inclīnatiōnem*, Pușcariu, 819.

¹⁶ Cf. *intellectiōnem*, Pușcariu, 881; CADE, 875.

¹⁷ Voir Pușcariu 1111; CADE 1177; REW 5694.

¹⁸ Pușcariu 1368; CADE 1437; REW 6716, cf. *prădăciune*, în DEXI, p. 1533.

¹⁹ Cf. *rōgătiōnem*, Pușcariu 1479; REW 7362.

crudiciune, deșertăciune, goliciune, iertăciune, îngropăciune, împăcăciune, împutăciune, înecăciune, înșelăciune, lesniciune, moliciune, plecăciune, putreziciune, repeziciune, sălbăticiune, sficiune, slăbiciune, stricăciune, spurcăciune, uscăciune, vioiciune.

Pour certains *ciunismes*, dans la définition des sens, le registre stylistique est marqué par obsolète: *adevăračciune* «vérité»²⁰, *ascultăciune* «obédience»²¹, *desfățăciune* «plaisir»²², *îneacăciune* «noyade», mais aussi «asphyxie», «inondation»²³, *îngropăciune* «enterrement»²⁴, *întrebăciune* «question»²⁵, *lăsăciune* «séparation», «divorce»²⁶, *limpeziciune* «limpidité»²⁷, *orbiciune* «aveuglement»²⁸, *pestriciune* «mélange de différentes couleurs»²⁹, *spălăciune* «lavé»; obsolète et populaire: *iertăciune* «pardon», «tolérance», *secăciune* «aridité», «secheresse»; populaire: *îngropăciune* «enterrement», *pârăciune* «plainte», «réclamation», *spurcăciune* «saleté», «chose immonde», *verziciune* «verdures»³⁰.

3. Sens nouveaux

Parmi les plus utilisées formes, *furăciune* se détache de loin. Il a été enregistré récemment, dans le DCR³ en tant que forme familière pour «furt»/vol, «hoție»/volerie³¹, mais avant, en 2004, il a été assimilé par Rodica Zafiu³² aux créations argotiques. On considère que la sémantique est pertinente pour l'appartenance de ce dérivé au registre familier, le sens argotique en étant exagéré: le sens n'est pas chiffré, métaphorique, mais, par contre, il est visible dans la forme même du lexème. Par exemple: *furăciunen* = 1. vol 2. volerie 3. astuce, ruse, dans des contextes divers:

(1) «O *furăciune* de peste un miliard de euro la nivel național ne-a făcut să recurgem la o soluție disperată»./ Un vol de plus d'un milliard d'euro au niveau national nous a fait recourir à une solution désespérée. (<http://www.faptdivers.ro/> 10.05.2012, *Furăciune de peste un miliard de euro/Protestul vacii flamande și al poneiului ce mănâncă asfalt pe DNI!*); «Țigani au renunțat la *furăciunile* 'clasice': s-au făcut pirați pe nave străine!»/ Les Gitans ont renoncé aux voleries classiques: ils se sont faits pirates sur des navires étrangers. (<http://www.libertatea.ro/> 29.09.2010, *Țigani au renunțat la furăciunile 'clasice': s-au făcut pirați pe nave străine!*); (2) „Dacă *furăciune* nu e, nimic nu e!»/ Si vol n'est pas, alors il n'est rien! (<http://proiect-nehoiu.blogspot.com/> 14.07.2012, *Proiect pentru Nehoiu*); «VODAFONE – *furăciune* pe față prin costuri de internet umflata»/VODAFONE – vol manifeste par des coûts Internet gonflés. (<http://forum.computergames.ro/> 19 juillet 2012, *VODAFONE – furăciune pe față prin costuri de internet umflata*); (3) «Ioana Maria Vlas: FNI a fost o *furăciune* fioroasă»./ Ioana Maria Vlas: FNI a été une astuce farouche

²⁰ Cf. *adevericiune*, DELR, p. 25.

²¹ DELR, p. 140.

²² DER, p. 288; DEXI, p. 547.

²³ DER, p. 423.

²⁴ DEXI, p. 794.

²⁵ DER, p. 430; DEXI, p. 987.

²⁶ DER, p. 457.

²⁷ DER, p. 469; DEXI, p. 1049.

²⁸ DER, p. 562; DEXI, p. 1329.

²⁹ DER, p. 593-594, cf. «pestriț», DEXI, p. 1438.

³⁰ Pour les derniers 7 exemples, voir DEXI, p. 1854, 881, 1763, 794, 1470, 1870, 2164.

³¹ DCR³, 2013, p. 257; voir aussi DER, p. 346.

³² Zafiu, *Furăciune*, in RL, n°. 24/2004.

(<http://www.b1.ro/stiri/eveniment/08.12.2011>, Ioana Maria Vlas: *FNI a fost o furăciune fioroasă. Șocul încarcerării nu a existat, însă detenția a fost traumatizantă*).

En ce qui concerne d'autres *ciunismes*, tels *băbăciune* et *bunăciune*, dans le DCR₃ ils sont compris dans la catégorie des mots familiers: *băbăciune*, (fam.) avec le sens «vieillot»³³, et *bunăciune*, (fam.-arg.) pour la «beauté», «femme belle». Rodica Zafiu les considère argotiques, à côté de *pornăciune*: «Dans la plupart de cas, caractéristique c'est la qualité de suffixe inutile du point de vue morphologique et sémantique, qui ne change ni la classe grammaticale, ni le sens, en ajoutant seulement la marque argotique: *o babă – o băbăciune; bună – bunăciune, porno-pornăciune*»³⁴. À notre avis, on peut constater une évolution sémantique par l'ajout de nouveaux sens ou par l'extension du sens connu dans le cas de ces dérivés. Par exemple:

băbăciune: 1. (fam.) vieillot/vieillotte 2. (arg.) femme vieille qui veut sembler jeune. Les sens sont confirmés par l'usage: (1): «*Azi Traian Băsescu seamănă cu o 'băbăciune' arțăgoasă, plictisitoare, prizonieră a unor obsesii pe care le vehiculează de ani de zile în spațiul public*»./ Aujourd'hui Traian Băsescu ressemble à un vieillot acariâtre, ennuyeuse, prisonnière de certaines obsessions qu'il véhicule depuis des années dans l'espace public. (<http://www.ziarulprofit.ro/21.05.2013>, *Ca o băbăciune arțăgoasă și plictisitoare*); «Parvenitul din Pipera a behăit: 'Nu vreau să văd acum *băbăciunea* Iliescu cu *băbăciunea* Djuvara! (...) Djuvara este vai de capul lui, la anii lui e sclerozat, e bătrânețea. El e super ca istoric, dar s-a sclerozat din cauza bătrâneții. Ce, stau acu' să-mi arăți moșii toți?! Iliescu, cât de cât, e mai sprinten, dar Djuvara, săracul, când îl văd...'»/ Le parvenu de Pipera a bélé: Je ne veux pas voir maintenant la vieillot Iliescu avec la vieillot Djuvara! (...) Djuvara est déplorable, à son âge il est sclérosé, c'est la vieillesse. Il est super en tant qu'historien, mais s'est sclérosé à cause de la vieillesse. Quoi, ai-je le temps maintenant pour qu'on me montre tous les vieux? Iliescu, plus ou moins, il est plus agile, mais Djuvara, le pauvre, quand je le vois... (<http://inliniedreaptă.ro/05.11.2012>, *Grigore Cartianu: Marea rușine liberală. Între o 'băbăciune' și o spurcăciune*); (2): «Când se crede miss Paris, *băbăciunea* își dă ochii peste cap și face demonstrații de educație infantilă, cu toate că este pe alături în privința modei și a manierelor»./ Lorsqu'elle se croit miss Paris, la vieillot coquette et fait des démonstrations d'éducation infantile bien qu'elle soit hors la mode et les manières. (<http://www.telegrafonline.ro>, 04.03.2013, *Băbăciune*); «Pamela, ce *băbăciune* ești fără machiaj! Pamela Anderson are 45 de ani și un chip nu tocmai plăcut. Ea are fața plină de riduri și pare mai bătrână decât este»./ Pamela, quelle vieillot sois-tu sans maquillage! Pamela Anderson a 45 ans et elle est un visage pas vraiment agréable. Elle a le visage plein de rides et semble plus vieille qu'elle ne l'est pas. (<http://femina.rol.ro/08.10.2012>, *Pamela, ce băbăciune ești fără machiaj!*); «Când traversează o criză sentimentală, *băbăciunea* simte nevoia să se destăinuie suratelor sale din țară. Din acest motiv, tot mai multe divorțuri sunt transmise în direct la televizor»./ Lorsqu'elle traverse une crise sentimentale, la vieillot ressent le besoin de faire confidences à ses sœurs du pays. C'est la raison pour laquelle on transmet de

³³ Formé de *babă* + *-ciune*, DCR₃, p. 85.

³⁴ Zafiu, *Ciunisme*, in RL n° 8/2008. Sous l'influence de *mortăciune* (arg.) «assassinat», enregistré dans les dictionnaires d'argot (Volceanov, 1998, p. 176; Croitoru Bobârniche, 1996, p. 130), «meurtre», voir Zafiu, 2010, p. 194; *cordăciune* (arg.) «prostituée», in Zafiu, 2010, p. 194, cf. *cordaci* «homme viril» in Croitoru Bobârniche, 1996, p. 64 et «amant, amoureux» in Volceanov, 1998, p. 72; *pornăciune* «film porno», chez Zafiu, 2010, p. 194.

plus en plus de divorces à la télé. <http://www.telegrafonline.ro/30.04.2010>, *Despre băbăciune*).

Dans le cas de *bunăciune* également, dérivé familier-argotique, les sens 1. «beauté», 2. «belle femme»³⁵ devraient lui être ajoutés et 3. «femme attirante, à sex-appeal». Par exemple, pour (1): «Ce *bunăciune* de bărbat a pierdut Bianca Drăgușanu! Care arată mai bine: Victor Slav sau fostul iubit turc?*/ Quelle beauté d'homme a perdu Bianca Drăgușanu! Lequel a la meilleure allure: Victor Slav ou son ancien amour Turc? (www.cancan.ro/21.05.2013, *Cancan.ro*); pour (2): «belle femme» (mais qui peut être froide, non-provocatrice): «I s-a 'trezit apetitul la plajă! Atârnă pielea pe el, dar umblă numai cu *bunăciuni*! Roberto Cavalli, în cea mai jenantă ipostază. La cei 72 de ani ai săi, Roberto Cavalli se ține bine, iar în jurul lui se perindă numai femei frumoase»./ L'appétit pour la plage s'est réveillé en lui! La peau lui pend, mais il est accompagné par des femmes attirantes! Roberto Cavalli dans la plus gênante hypostase. À ses 72 ans, Roberto Cavalli se porte bien, mais autour de lui se meuvent que de belles filles. (<http://www.cancan.ro/12.05.2013>, *I s-a 'trezit' apetitul la plajă! Atârnă pielea pe el, dar umblă numai cu bunăciuni! Roberto Cavalli, în cea mai jenantă ipostază*); pour (3): «Uite ce *bunăciune* e româncă pe care o iubește diCaprio!*/ Voila quelle belle fille, la Roumaine qu'aime diCaprio! (<http://www.libertatea.ro/26.10.2011>, *Uite ce bunăciune e româncă pe care o iubește DiCaprio!*); «Trei *bunăciuni* în bătălia finală la Dansez. Au mai rămas doar trei vedete în ringul de la 'Dansez pentru tine' (PRO TV): Oana Ioniță, Roxana Ionescu și Nicoleta Luciu. Și toate trei sunt incredibil de sexy, așa că, lupta va fi una strânsă»./ Trois femmes attirantes en finale à *Je danse*. Trois vedettes seulement sont restées sur le ring de *Je danse pour toi* (PRO TV): Oana Ioniță, Roxana Ionescu et Nicoleta Luciu. Et toutes les trois sont incroyablement sexy, alors il y aura une lutte serrée. (<http://stiri.rol.ro/06.12.2012>, *Trei bunăciuni în bătălia finală la Dansez*).

Le dérivé argotique *pornăciune*, a lui aussi deux sens: (1) «film porno»³⁶, dans un contexte tel: «Fata a apărut într-adevăr într-o *pornăciune* românească... acolo avea cam cu 5 – 7 kg mai puțin, dar se menține foarte bine»./ La fille est vraiment apparue dans un film porno roumain... elle avait là de 5 – 7 kg en moins, mais elle se maintient très bien. (www.ddcforum.com/11.05.2013, *Lavinia 22 ani*); (2) «prostituée», comme l'on observe dans les exemples suivants: «30 de lucruri neștiute despre *pornăciuni*»/30 chose inconnues sur les prostituées (<http://somnialescu.com/31.01.2011>, *30 de lucruri neștiute despre pornăciuni. somnialescu blog*); «Pe ecran se derulează imagini pe placul șantierștilor cu o *pornăciune* pe nume Ana Vaida, zisă și Sharon Stone de România din motive neelucidate încă»./ Sur l'écran se déroulent des images agréables aux gens de chantier avec une prostituée appelée Ana Vaida, dite aussi Sharon Stone de Roumanie pour des raisons encore incertaines. (<http://www.catavincii.ro/01.03.2013>, *Erori au fost, erori sunt încă*).

5. Créations lexicales nouvelles, non-enregistrées par les dictionnaires

Le suffixe *-ciune* s'attache, en général, à des bases verbales du fond principal lexical, en donnant naissance à des noms de nature différente:

a. postverbales équivalents sémantiquement avec «l'action de...»: *alergăciune*

³⁵ DCR₃, p. 110.

³⁶ Zafiu, voir supra.

(«course»), aussi, *bolnăviciune* («être en maladie»), *cumpărăciune*, *orbiciune*, *uităciune*. Par exemple: «La o oră după *alergăciune*, am vrut și până la urmă am mâncat, dar aveam senzația de vomă, de oboseală»./ Une heure après la course, j'ai voulu et finalement j'ai mangé, mais j'avais la sensation de vomissement, de fatigue. (<http://hejmica.blogspot.ro/24.02.2009>, Ziua 34 în Suedia); «mă faci să râd; mintești așa, public, de parcă nu am ști ce apetentă pentru *alergăciune* (n-)ai?)/ Tu me fais rire. Tu mens comme ça, publiquement, comme si on ne savait pas quel appétit tu (n)'as (pas) pour la course? (<http://www.singlecamp.ro>, 01.04.2012, Locul de intalnire pentru singles. Singur? Haide cu noi); «Despre dorința de evadare spre alte lumi din jurul nostru, lumi în care ne-am simți mai bine, mai feriți de atâta *bolnăviciune*»./ Sur le désir d'évasion vers d'autres mondes autour de nous, mondes où on se sentirait mieux, plus à l'abri de tant de maladie. (<http://www.4arte.ro/2011/01/29,adrian-berinde-a-revenit-pe-scena-cu-albumul-'azil'>) Adrian Berinde a revenit pe scena cu albumul 'Azil'); «*Bolnăviciunea* minții umane hrănește mințile care au nevoie de și mai multă *bolnăviciune*. Actorii sunt cu atât mai buni cu cât suferă în film mai mult»./ L'état de maladie de l'esprit humain alimente les esprits qui ont besoin de plus de maladie. Les acteurs sont d'autant meilleurs qu'ils souffrent davantage dans le film. (<http://dez.greenchannel.ro/> 13.04.2013, Twisted minds); «Caut, dar nu pe aici, apartament în Brașov pentru *cumpărăciune*»./ Je cherche, mais pas ici, un appartement à Brașov, pour l'acheter. (<http://www.hanuancutei.com/forum/01.10.2007>, HanuAncutei.com – ARTA de a conversa); «O, vai de *orbiciunea* și de rătăcirea limbilor celor înșelate de draci...»./ O, hélas pour la cécité et l'errance des langues de celles trompées par les démons... (www.desprevremuriledinurma.ro, HRONOGRAF); «Să îmi fie rușine mie și să mă ierte ceilalți pentru '*orbiciune*'. Primul lucru drăguț a fost în aeroport, unde nu m-au mai atacat taximetriștii...»./ Honte et pardon à moi pour la cécité. La première chose agréable a été dans l'aéroport où les chauffeurs de taxi ne m'ont plus attaqué. (<http://www.hanuancutei.com/04.08.2004>, Vacanță în România); «Dacă-i vorba de '*uităciune*', atunci, șefu', treaba-i încurcată...»./ S'il s'agit de l'oubli, alors, chef, l'affaire est compliquée... (<http://www.plano10.com/15.05.2013>, *Vor fi decizii de restituire/ regularizare și pentru anul 2011*); «Poate mai sunt și-mi cer iertare pentru *uităciune*»./ Suis-je encore, peut-être, et je demande pardon pour l'oubli. (<http://valy-pavel.blogspot.ro/> 04.04.2011, Sheckina: Rămas bun, ne vedem acasă);

b. noms abstraits: *ascultăciune* «audience», *credinciune* «foi», *frumusăciune* «beauté», *iubiciune* «amour», *libertăciune* «liberté», *lucrăciune* «chose», *pârâciune* «dénonciation», *răciune/răutăciune* «méchenceté», *sărăcăciune* «pauvreté». Par exemple: «Mai deunăzi la o ora de 'maximă *ascultăciune* poporală' la TVR, Băse (așa cum este alintat printre prieteni) făcea o remarcă nevinovată legată de o combinație politică perversă între un Felix și numitul Porumbacu sau Porumbelul sau, mă rog, Crin Antonescu»./ L'autre jour, à une heure de maxime audience populaire à TVR, Băse (comme il est gâté entre amis) faisait une remarque innocente liée à une combinaison politique perverse entre un Felix et l'appelé Porumbacu ou Porumbelul ou, pour ainsi dire, Crin Antonescu. (<http://decebal2000.blogspot.ro/08.01.2011>, *FELIX SI OTILIA*); «Viața lor amoroasă este plină de pasiune, însă nu oferă încredere deplină și nici *credinciune*, sunt geloși și, din aceste motive, relațiile lor nu durează foarte mult»./ Leur vie amoureuse est pleine de passion, mais elle n'offre ni pleine confiance ni foi, ils sont jaloux et, par ses raisons également, leur relations ne durent pas très longtemps. (<http://www.zodie.info/zodia-scorpion/05.04.2013>, *Zodia Scorpion*); «Și cum la Curte e ca la Curte, evident că se ivesc o grămadă de

îmbârligături din care, până la urmă, tânărul nostru marchiz se alege cu o *frumusăciune* de fătucă...»/ Et, comme à la Cour, est comme à la Cour, évidemment qu'ils apparaissent des imbroglio d'où, finalement, notre jeune marquis se procure une beauté de fille... (<http://www.cinemarx.ro/> 08.04.2013, *Părerii, Ridicule – 1996*); «De la *iubiciune* și 'piatră prețioasă', la 'babă senilă' și 'răblăgită ca un moskvici rusec'»/Depuis amour et pierre précieuse, et jusqu'à vieille sénile et décrépité comme une voiture russe Moskvici (<http://www.crainou.ro/> 31.08.2009, *Prostul e făcut să sufere*); «Ai scăpat de cicăleala mamelor lumii, mulțimi de tați pot să-și țină floricelele pe genunchi în fața televizorului, ești liber, 'tu-i clopu' ei de spumantă *libertăciune*»./ Tu as échappé bel aux harcèlements des mères du monde, de foules de pères peuvent tenir leur popcorn sur les genoux devant la télé, tu es libre, vive la liberté enulée. (<http://ceascadecultura.ro/ServeArticol.aspx?idart=2636/> 17.03.2013, *Ce nu înțelege gaița rumână*); «Sanda este sau nu este predispusă la a păți asemenea *lucrăciune*»./Sanda est ou n'est pas prédisposée à pâtir pareille chose (<http://polimedia.us/>, 03.02.2013, *Trilema*); «Nu se acceptă reclamații prin mesagerie privată (o consider *pârâciune* și nu o iau în seamă)»/ On n'accepte pas de réclamations par messagerie privée (je la considère dénonciation et je ne la prends pas en compte). (http://csexplozive.info/forum/13_iulie_2012_regulament_forum_-_community_domino/); «Vara asta am asistat la o ceartă de cartier, cu insulte și acuzații nesfârșite, cu *pârâciune* la vodă și la sultan, cu lovituri imprevizibile și sub centură»./ Cette été j'ai assisté à une querelle de quartier, à insultes et accusations innombrables, à dénonciation au prince et au sultan, à coups imprévisibles et sous ceinture. (http://www.nymagazin.com/11.07.2011_De_ce_atîta_ură/); «Cum reacționezi când întâlnești oameni atât de haini... atât de plini de căinoșenie... de varvarie și de *răiciune*»./ Comment réagis-tu quant tu rencontre des gens tellement méchant... tellement pleins de cruauté... de barbarie et de méchanceté. (<http://priza5.blogspot.ro/archive.html>, 20.09.2008, *Rupt în cur, dar plin de idei*); «Kiar am simțit o undă de *răutăciune*, nu știu de ce»./J'ai même senti une onde de méchanceté, je ne sais pas pourquoi. (http://forum.romanian-portal.com/archive/index.php/t-615.html/16.02.2013_Valentines_Day_-_Normal_și_Anormal_-_Romanian-Portal.com/); «Nu-i așa *sărăcăciune*? Așa e cum spui tu: 'dacă mintea ar crește pe garduri, ar paște-o și măgarii...'»/ Ce n'est pas tellement pauvrete? C'est comme tu le dis: si l'esprit poussait sur les clôtures, même les ânes s'en nourriraient (http://www.ziare.com/22.02.2013_Udrea_vrea_modificari_in_structura_conducerii_PDL:_Fără_prim-vicepreședinte_si_16_vicepreședinți/);

c. dérivés «gratuits», créés par analogie, de la volonté d'accepter le rôle péjoratif, dépréciatif: *cafeciune* «mauvais café», *grăsiciune* «mauvaise graisse», *mustăciune* «laide moustache», *poeziciune* «mauvaise poésie», *scriiciune* «mauvais livre», *respectăciune* «manque de respect», *stimăciune* «manque d'estime». Par exemple: «Întâlniți-vă prin oraș la o *cafeciune*...»/ Rencontrez-vous dans la ville, à un mauvais café... (http://www.tpu.ro/08.04.2013_Răspunsurile_utilizatorului_BringMeTheHorizon/); «Se complac în *grăsiciune*, își găesc scuze genetice, găesc și haine XXXXXXL, este scuza perfectă pentru incapabilii de muncă»./ Ils se complaisent en mauvaise graisse, ils se trouvent des excuses génétiques, ils se trouvent des vêtements XXXXXXL, c'est l'excuse parfaite pour les incapables au travail. (<http://www.gandul.info/reportaj/romania-xxl-povestile-oamenilor-care-au-mancat-pana-au-intepenit-6436427>, *România XXL: poveștile oamenilor care au mâncat până au întepenit/21.06.2010*); «Bună ziua la toată lumea. Te pup *mustăciune*...»/ Bonjour, à tout le monde. Je t'embrasse laide moustache.

(www.lumeaemica.ro/forum/19.02.2009, *Lumea e mică*); «Vineri seara: cântare invariabil minoră (indiferent de ce a dorit compozitorul) *poeziciune*, apoi un nene obosit și plictisit se luptă 30-40 de minute cu oboseala lui și a ascultătorilor, apoi idem ca la deschidere»./ Vendredi soir: musique invariablement mineure (quelle que soit l'intention du compositeur) mauvaise poésie, ensuite un monsieur fatigué et ennuyé lutte 30-40 minutes avec sa fatigue et avec celles des spectateurs, ensuite idem comme à l'ouverture. (<http://www.adventomania.ro/23.04.2013>, Funeraliile lui Hrist); «N-au lipsit evenimentele, ci cheful de *scriiciune*, dar cum se acumulează... am zis să ies din lipsa de chef și să vă fac părtași la toate cele»/ Ce ne sont pas les événements qui ont manqué, mais l'envie de mauvaise écriture, mais comme ils s'en accumulent... je me suis dit de sortir par manque d'envie et vous faire part de tout ceci ... (<http://webcache.googleusercontent.com/07.02.2013>, things and stuff); «Cu *stimăciune*, *respectăciune* și supușenie, Ovidiu Mihalache»/ Avec estime, respect et soumission, Ovidiu Mihalache. (<http://militar.infomondo.ro/27.04.2013>, *Armata o plânge pe Georgia Voicu!*).

d. dérivés équivalents sémantiquement à un adjectif: (*o*) *blestemăciune de...* «maudit», (*o*) *sărăcăciune de...* «pauvre», *tâmpiciune* «idiot», *tembeliciune* «bête». Par exemple: «Cel puțin, șeful măgarilor, ăla, javra ordinară, care a vândut flota și acum vrea să vândă și Roșia Montană este *o blestemăciune* de om pe care nici Dumnezeu nu îl ia, l-a lăsat pe mâna dracului»./ Tout au moins, le chef des ânes, celui-là, cabot ordinaire, qui a vendu la flotte et maintenant veut vendre également Roșia Montană est un homme maudit que Dieu non plus ne veut, il l'a laissé à la merci du diable. (<http://www.9am.ro/comunitate/forum/28.02.2012>, *Băsescu-boc-oprea, au onoare?*); «În acea *sărăcăciune* de oraș nu este nici un om pe stradă, totul este un mare pustiu. Se văd doar rămășițe ale unor foste blocuri și case...»/ Dans cette pauvre ville il n'y a aucun homme sur la rue, tout est un vaste désert. On voit seulement les vestiges d'anciens bâtiments et maisons... (<http://www.fluxbt.com/01.10.2012archive.html/29.03.2012>, *Flux Botoșani: octobre 2012*); «*Tâmpiciunea* planetei Terra, tu nu ai învățat că dimineața oamenii dorm și nu vor să se trezească surziți de vocea ta»./ L'idiot de la planète Terre, tu n'as pas appris que le matin les gens dorment et ne veulent pas se réveiller assourdis par ta voix. (toryandysuta.sunphoto.ro/13.04.2013, *Gemenele teroare*); «Tot timpul pic, tot timpul mă plâng că nu știu nimic, ce să mai vorbesc, mă știu toți de pe lângă mine cât de *tembeliciune* sunt»./ Tout le temps je tombe, tout le temps je me plains que je ne sais rien, quoi dire encore, tous mes proches savent quel bête suis-je. (<http://jurnalulunuigand.blogspot.ro/10.08.2011>, *Jurnal online de gânduri: vise*);

e. le dérivé est une métaphore dépréciative (à rôle superlatif): (*o*) *oftăciune* «personne frustrée», (*o*) *pârăciune de...* «maussade» ou entre dans des locutions: *a face o mâncăciune* 'manger'. Par exemple: «Mai pun ochii pe câte o *oftăciune* care vrea să ne strice buna dispoziție de a juca fair-play»./ Je remarque parfois quelque personne frustrée qui veut nous gâcher la bonne disposition de jouer fait-play. (csblackdevil.com/30.11.2009, *Cerere Admin ZiggS*ART*); «Ce *pârăciune* de revoluționar ești atâta timp cât aperi criminalii!»/ Quel révolutionnaire maussade soistu tant que tu défends les criminels! (http://www.portalulrevolutiei.ro/3_juin_2012); «Mergem să facem o *mâncăciune*? 'Nei, nei' 'Păi n-ai zis că ți-e foame?'»/ On va aller manger? Nei, nei. Mais, n'as-tu pas dit que tu as faim? (<http://www.pufletzel.com/index.php?/12.01.2013>, *Pufletzel.com RO Blog*)

f. dérivés polysémantiques qui ont au moins deux sens: *furăciune* (voir supra), mais aussi *băgăciune*, *făcăciune*:

băgăciune = 1. Intervention (verbale) 2. Chose douteuse et futile:

«Dar se pare că nu prea le mai merge cu șmecheriile, că au supărat, prin atitudine sfidătoare și *băgăciune* economică și militară peste mai toate»./ Mais il semble que les trucs ne marchent plus, qu'ils ont fâché par attitude défiante et intervention économique et militaire sur presque tout (<http://ziarero.antena3.ro/7> juin 2012, *Egiptenii au pătruns în ambasada israeliană de la Cairo și au aruncat mii de documente pe fereastră*); «Părerea mea, de spectator de pe margine, e ca nici cu înălțimea nu ar trebui să vă jucați peste măsură. Scuze de *băgăciune*»./ Mon opinion, de spectateur pas impliqué, est qu'on ne doit jouer fortement ni avec la taille. Excusez-moi pour l'intervention. (<http://www.animale.ro/forum/8> juin 2012, *Ciobănești românești de Bucovina*); «Prezentatoarea aia blondă de la RTV, a sunat la GDS și i-a întrebat, ăia au negat că e scrisoarea lor, deci totul a fost o *băgăciune*, un fitil»./ Cette présentatrice blonde de RTV a donné un coup de fil à GDS et les a questionnés, ceux-ci ont nié que c'était leur lettre, donc tout a été une intervention, une chose. (<http://forum.realitatea.net./26> avril 2012, *Disperați, toți îi cer lui Băsescu să dreagă busuiocul*);

făcăciune = 1. illusion 2. événement regrettable:

(1) «Dar tu acum vezi că iubești ceva care nu există, iubești o mască, o *făcăciune*, o imagine. E ca și cum l-ai iubi pe Tom Cruise»./ Mais tu vois maintenant que tu aime quelque chose qui n'existe pas, que tu aime une masque, une illusion, une image. (<http://www.miresici.ro/forum/26.02.2010>, *Nu mă mai mărit*);

(2) «Da exact, au venit, au săpat în 2006, au lăsat să se umple de gunoarie și apă, apoi au astupat la loc. Acum e frumos și astupat. Mai bine, că cine știe ce *făcăciune* apărea»./ Oui, exactement, ils sont venus, ils ont creusé en 2006, ils les ont laissés remplir par les ordures et l'eau, ensuite ils ont bouché les trous. Maintenant c'est beau et bouché. Il vaut mieux que d'avoir on ne sait quelle chose regrettable. (<http://www.sibiul.ro/forum/04.02.2013>, *Refacerea Turnului Porții Cislădiei?*); «Așadar, 'industria' televizată tip Moraru este o *făcăciune* formată din respectivul individ, o masă și două-trei scaune cu pielea scorjită luate de pe la vreun magazin de antichități pe degeaba»./ Donc, l'industrie télévisée de type Moraru est une illusion formée de l'individu respectif, une table et deux-trois chaises en cuir usé achetés d'un magasin quelconque d'antiquité bon prix. (<http://webcache.google>, 11.09.2009, *Victor Ciutacu l-a reclamat, din nou, pe Radu Moraru la CNA*)

Conclusions

Les *ciunismes* ont une histoire en langue roumaine: depuis les mots hérités du latin aux mots dérivés avec le suffixe *-ciune*, créés par analogie, selon le modèle latin-romain. Dans les dictionnaires de la langue roumaine on garde des formations lexicales anciennes, héritées, et quelques dérivés qui sont entrés dans la langue commune; à côté d'eux, sont enregistrés certains dérivés comme obsolètes et populaires. Pour les mots anciens on constate une évolution sémantique: depuis les sens concrets vers les sens abstraits (*furăciune*), mais aussi des extensions de sens (*băbăciune*, *bunăciune*).

Toute une série de *ciunismes* apparaissent dans l'usage familier-argotique, mais ils ne sont pas inventoriés par les dictionnaires. Leur traitement en tant que formations spontanées et occasionnelles n'est pas une raison pour ignorer ce segment de mots, vu

leur présence dans les conversations sur les forums, sur les blogs. La productivité de nouveaux *ciunismes* (dans le cas des postverbaux et des noms d'abstrait) s'explique par leur analogie avec les formes antérieures. La volonté d'expressivité forte dans la communication a conduit à la création de certains dérivés «gratuits», superflues, pour le plaisir de colorer les conversations (sur l'Internet). Dans la sémantique de certaines formations on identifie une valeur péjorative et dépréciative. En tant qu'éléments du langage familier-argotique, on pourrait s'attendre qu'ils soient utilisés dans le milieu urbain périphérique, mais on constate qu'ils sont beaucoup promus sur les forums, les blogs, où se manifeste la liberté d'expression des jeunes.

Par rapport au sens du terme-base, on constate un éloignement des formations nouvellement créées par celui-ci (*ascultăciune, bunăciune, lucrăciune*). La distance par rapport du sens initial se produit tout en gagnant un sens négatif, diffamant (*cafeciune, poeziciune, scriiciune, respectăciune*). Dans la sphère sémantique des *ciunismes* expressifs il rentre aussi un adjectif à connotations négatives, qui exprime le banal et le manque de valeur.

Selon le grand nombre des *ciunismes* et par l'attachement du suffixe à des bases variées, on observe que le phénomène est en augmentation, qu'il ne peut pas être arrêté ou pour le moins diminué.

BIBLIOGRAPHIE

- Croitoru Bobârniche, Nina, *Dicționar de argou al limbii române*, Slobozia, Editura Arnina, 1996.
- Iordan, Iorgu, *Istoria limbii române (Pe-nțeleșul tuturor)*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- Pușcariu, Sextil, *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache I Lateinisches Element, mit Berücksichtigung aller romanischen Sprachen*, Heidelberg, 1905.
- Volceanov, Anca, Volceanov, George, *Dicționar de argou și expresii familiare ale limbii române*, București, Editura Livpress, 1998.
- Zafiu, Rodica, *101 cuvinte argotice*, București, Editura Humanitas, 2010.
- Zafiu, Rodica, *Furăciune*, in RL, n°. 24/2004, <http://www.romlit.ro>.
- Zafiu, Rodica, *Ciunisme*, in RL, n°. 8/2008, <http://www.romlit.ro>.

SIGLES

- CADE = I.-Aurel Candrea, Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat, Partea I Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi, Partea a II-a Dicționarul istoric și geografic universal*, București, Editura Cartea Românească, 1926-1931.
- DCR₃ = Florica Dimitrescu (coord.), Alexandru Ciolan, Coman Lupu, *Dicționar de cuvinte recente*, ediția a III-a, București, Editura Logos, 2013.
- DELR = Academia Română, *Dicționarul etimologic al limbii române*, București, Editura Academiei Române, 2011.
- DER = Alexandru Ciorănescu, *Dicționar etimologic al limbii române*, București, Editura Saeculum I.O., 2002.
- DEXI = Eugenic Dima (coord.), *Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române*, Chișinău, Editura Arc, Editura Gunivas, 2007.
- ELR = Academia Română, *Enciclopedia limbii române*, București, Editura Univers

Enciclopedic, 2001.

FCLR = Academia Română, *Formarea cuvintelor în limba română din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea*, București, Editura Academiei Române, 2007.

REW = *Romanisches etymologisches Wörterbuch* von W. Meyer-Lübke, Heidelberg, Carl Winters Universitätsbuchhandlung, 1935.

SOURCES

<http://www.faptdivers.ro>
<http://www.libertatea.ro>
<http://proiect-nehoiu.blogspot.com>
<http://forum.computergames.ro>
<http://www.b1.ro/stiri/eveniment>
<http://www.ziarulprofit.ro>
<http://inlinedreapta.ro>
<http://www.telegrafonline.ro>
<http://femina.rol.ro>
<http://www.telegrafonline.ro>
www.cancan.ro
<http://www.libertatea.ro>
<http://stiri.rol.ro>,
www.ddcforum.com
<http://somnialescu.com>
<http://www.catavincii.ro>
<http://hejmica.blogspot.ro>
<http://www.singlecamp.ro>
<http://www.4arte.ro>
<http://dez.greenchannel.ro>
<http://www.hanuancutei.com/forum>
www.desprevremuriledinurma.ro
<http://www.plano10.com>
<http://valy-pavel.blogspot.ro>
<http://decebal2000.blogspot.ro>
<http://www.zodie.info/zodia-scorpion>
<http://www.cinemarx.ro>

<http://www.crainou.ro>
<http://ceascadecultura.ro>
<http://polimedia.us>
<http://csexplozive.info/forum>
<http://www.nymagazin.com>
<http://priza5.blogspot.ro>
<http://forum.romanian-portal.com>
<http://www.ziare.com>
<http://www.ziare.com>
<http://www.tpu.ro>
<http://www.gandul.info>
www.lumeaemica.ro/forum
<http://www.adventomania.ro>
<http://webcache.googleusercontent.com>
<http://militar.infomondo.ro>, 27.04.2013
<http://www.9am.ro/comunitate/forum>
csblackdevil.com
<http://www.fluxbt.com>
toryandysuta.sunphoto.ro
<http://jurnalulunuigand.blogspot.ro>
<http://www.pufletzel.com>
<http://ziarero.antena3.ro>
<http://www.animale.ro/forum>
<http://forum.realitatea.net>
<http://www.miresici.ro/forum>
<http://www.sibiul.ro/forum>
<http://webcache.google>